

Příklady podpůrných opatření prvního stupně [1]

1. Metody výuky

Použité metody výuky by měly vždy zohledňovat individuální potřeby žáka. To zahrnuje:

- Zohlednění specifík v osobnosti a povaze žáka;
- zohlednění míry a rozložení jeho komunikačních a sociálních dovedností;
- zohlednění míry a rozložení jeho nadání;
- zohlednění stylu učení u žáka;
- zohlednění jeho pracovních specifík (pracovní tempo apod.);
- zohlednění sociálního statusu žáka, jeho vztahové sítě a prostředí, ze kterého pochází – učitel vychází ze znalosti sociálního prostředí žáka, bere v potaz rodinné zázemí i socioekonomickou úroveň rodiny.

Na základě zohlednění individuálních potřeb žáka učitel volí metody vzdělávání.

Vhodně zvolené metody práce podporují a pomáhají rozvíjet učební styl žáka, aktivizují ho a motivují, budují jeho kladný vztah ke škole a vzdělání, pomáhají mu zažít ve výuce pocit úspěchu, upevňují jeho pracovní návyky, pomáhají rozvíjet jeho myšlení, paměť a pozornost.

Učitel může využít následující spektrum metod:

- motivační systém
- jiná organizace výuky, tzn. jiná struktura vyučovací hodiny (např. častější střídání činností)
- častější kontrola porozumění zadání (doptávání, návodné otázky)
- odlišný časový limit při plnění úloh
- přizpůsobení pokynů potřebám žáka: používání stejných termínů, krátké, srozumitelné věty apod.
- jiný rozsah zadávané práce (zkrácení úkolu)
- diferenciací zadaného úkolu
- multisenzorický přístup (zařazení her do výuky, rozvoj vizuomotoriky apod.)
- použití typových úloh
- názorné pomůcky pro vysvětlení učiva
- použití úloh rozvíjejících zrakovou a sluchovou percepci, vizuomotoriku apod.
- metody upevňující zapamatování: procvičování, opakované vracení se ke klíčovým pojmům a dovednostem
- použití úloh rozvíjejících pozornost
- doplňující výklad

- častější kontrola průběhu a výsledků práce
- častější poskytování zpětné vazby
- zaměření hodnocení pouze na jeden probíraný jev.

Praktické příklady

- Učitel žákovi poskytuje častější zpětnou vazbu – komunikuje s ním během výuky (i ve spolupráci s asistentem pedagoga);
- učitel kontroluje porozumění zadání úkolu (slovní i písemné);
- učitel vede pozornost žáka zpět k řešení úkolu (využití slovních i mimoslovních pobídek, gest, poklepání na lavici aj.);
- učitel se žákem častěji opakuje probrané učivo, využívá známé příklady, texty a typové úlohy, hry;
- učitel se při evaluaci zaměřuje na jeden probíraný jev (např. v českém jazyce – zaměření na diakritiku, vyjmenovaná slova aj.);
- učitel častěji střídá činnosti (zařazení aktivních a odpočinkových činností během výuky);
- učitel v nižších ročnících zařazuje do výuky hru (rozvoj vizuomotoriky, paměti, zajištění pozornosti žáka aj.);
- učitel dá žákovi dostatek času na čtení a psaní textu, popřípadě může text zkrátit;
- učitel kontroluje porozumění textu, pokládá návodné otázky;
- učitel vede žáka ke schopnosti vybrat konkrétní informaci, pochopit význam textu nebo zadání;
- učitel využívá úkoly na hledání shod a rozdílů, paměťové úkoly typu: zapamatuj si, co je na obrázku, co je jinak, co chybí; úkoly na rozlišení správného písmena (hlásky) ve slově (např.: p, b; m, n, d, t);
- učitel poskytne žákovi delší časový limit na vypracování úkolu nebo úkol zkrátí, diferencuje;
- učitel využívá ve výkladu a vysvětlování různé názorné pomůcky k vyvození učiva, včetně audiovizuální techniky;
- učitel žákovi nastaví vyhovující motivační systém, který žáka podněcuje k další práci, oceňuje snahu a umožní žákovi zažít pocit úspěchu;
- učitel dbá na užívání stejných termínů a pokynů žákovi – umožní mu lépe se orientovat v nárocích, které na něj klade;
- učitel rutinně opakuje se žákem tytéž aktivity, opakuje pravidla, aby si je žák vštípil atd.

Zadávání domácích úkolů v rámci možností žáka a podmínek pro jejich realizaci

- Učitel při zadávání domácích úkolů bere v potaz možnosti žáka a jeho zdravotní stav (např. výkyvy pozornosti, častá nemocnost, rychlá unavitelnost organismu) a snaží se proto žáka

nepřetěžovat domácí prací navíc (např. když žák nezvládá dokončit úkol ve škole, nemělo by být praxí zadat takový úkol k dopracování jako domácí úkol).

- V případě žáků se sociálním znevýhodněním učitel bere v potaz také rodinné zázemí žáka (včetně motivace ke vzdělávání a schopností rodičů dohlédnout na vypracování domácích úkolů nebo vysvětlení látky). Pro tyto žáky může učitel nastavit jiná pravidla sankcí za nesplněné domácí úkoly nebo jim může navrhnout domácí přípravu ve školní družině. V neposlední řadě může navrhnout rodičům možnost využít doučování (školy často spolupracují s neziskovými organizacemi, které doučování zdarma poskytují).

V následujících oddílech jsou vybrané metody výuky rozebrány podrobněji pomocí praktických příkladů.

1. Organizace výuky

Pro podporu žákovy práce je vhodné využít následující možnosti organizace výuky:

a) Nastavení jasných pravidel průběhu a struktury vyučovací hodiny

- Žákovi pomůže obrázkový rozvrh hodin, který si vlepí do pouzdra nebo přímo na lavici;
- učitel / asistent pedagoga může se žákem každý den projít vyučovací den a hodiny, které budou následovat;
- orientaci ve struktuře hodiny může žákovi usnadnit jasné orámování aktivit (po dokončení úkolu jde žák na koberec, po dopsání zavře sešit a schová psací potřeby aj.);
- jasná formulace, orámování aktivit („*Ted' budeme všichni psát do písanky. Ted' si všichni otevřeme knihu. Ted' všichni pracují samostatně atd.*“).

b) Změna zasedacího pořádku nebo uspořádání třídy

- Žák je přesazen do první lavice;
- žák je přesazen ke klidnému spolužákovi;
- žák je přesazen blíže asistentovi pedagoga;
- žák sedí samostatně.

Důvodem ke změně zasedacího pořádku může být snaha o zlepšení pozornosti žáka, jednodušší a rychlejší podání zpětné vazby a kontrola ze strany učitele nebo asistenta pedagoga, snaha o snížení rušivých podnětů atd. Vyučující mění uspořádání lavic ve třídě na celou výuku, případně jen na některé hodiny; relaxační činnosti a společné aktivity probíhají na koberci aj. Změna v uspořádání třídy může vést k lepší organizaci práce v rámci třídy, oddělení jednotlivých aktivit, může být vhodná k častější skupinové práci žáků, dává učiteli možnost lepšího pohybu po třídě, poskytování zpětné vazby a kontroly pozornosti žáků.

c) Diferenciace výuky, skupinová a kooperativní výuka

K diferenciaci výuky dochází s ohledem na vzdělávací potřeby žáka se SVP (lépe pracuje při skupinových aktivitách; dochází ke zlepšování jeho sociálních dovedností a komunikačních schopností; zlepšuje se jeho pozornost; zažívá pocit přijetí a úspěchu atd.)

d) Zohlednění postavení žáka ve skupině nebo třídě

V rámci organizace výuky může jít například o zařazení častější skupinové nebo společné práce žáků za účelem rozvoje sociálních kompetencí a začlenění do kolektivu; spolupráce s kamarádem nebo „vhodným“ spolusedícím; usazení žáka vždy v blízkosti vyučujícího nebo asistenta pedagoga; privilegium žáka v častějším pohybovém uvolnění (např. mazání tabule, rozdávání sešitů, odchod na WC); přednostního odchodu ze třídy, šatny aj.

e) Nabídka vhodných volnočasových aktivit a podpora rozvoje zájmů žáka

Většina škol nabízí v odpoledních hodinách také různé kroužky a volnočasové aktivity v rámci školní družiny nebo ve spolupráci s dalšími vzdělávacími organizacemi (SVČ, sportovní kluby aj.). Učitelé si mohou povšimnout zájmu nebo zvláštní schopnosti, nadšení pro určitý druh aktivity a doporučit vhodnou volnočasovou aktivitu zákonným zástupcům nebo přímo žákovi (sportovní kroužek, přírodovědný kroužek, rozvoj znalostí cizího jazyka). Některé školy také v odpoledních hodinách zajišťují kroužky, doučování nebo aktivity i pro žáky s SVP (většinou pod záštitou školního speciálního pedagoga).

f) Organizační podpora mimoškolního vzdělávání

Např. umožnění účasti na sportovních utkáních, uměleckých soutěžích, soustředěních; zajištění odchodu a vyzvednutí oběda co nejdříve, tak aby žák stihl odejít do zájmového kroužku, sestavení zvláštního plánu ověřování dovedností např. v lyžařské sezoně (spíše SŠ) aj.

2. Hodnocení

a) Využití různých forem hodnocení

- Doplnit klasifikační stupeň také slovním hodnocením;
- u mladších žáků využít možnost nálepek, razítek, motivačního systému v rámci třídy;
- využívat mimoslovní hodnocení (gesto, úsměv, palec nahoru, přikývnutí);
- využití průběžného hodnocení k motivaci žáka (pobídky, ujištění o správnosti, poskytnutí zpětné vazby);
- hodnocení formou pochvalného listu, zápisu do třídního deníku nebo na webové stránky školy aj.

b) Podpora sebehodnocení

- Dát žákům možnost zhodnotit vlastní práci a práci ostatních (vhodné je začít např. ve výtvarné výchově – společnou výstavou a komentářem výtvarných děl se žáci učí popsat svou práci a ohodnotit druhé).

c) Zohlednění sociálního kontextu hodnocení – zaměření nejen na hodnocení úspěšnosti žáka, ale také na jeho další motivaci

- Formativní hodnocení – klasifikační stupeň doplněný slovním hodnocením;
- zhodnocení snahy žáka a procesu zlepšování;
- vyzdvihnutí dobrého výsledku před spolužáky;
- upozornění na činnost, která se žákovi daří;
- pobídka k další práci a ocenění vytrvalosti atd.

3. Pomůcky

a) Využití běžných učebnic a učebních pomůcek

- Učitel využívá pomůcky, které má škola k dispozici, může však dát žákovi k dispozici více názorných pomůcek (přehledy, tabulky, mapy, počítač, měkké a tvrdé kostky aj.)
- může ho nechat nějaké pomůcky vyrobit (záložka, okénko ke čtení, obrázkový rozvrh hodin, početní tabulka aj.);
- může pracovat s různými obrazovými pomůckami a audiovizuální technikou;
- může využít elektronické prostředí (práce na PC, využití projektoru, e-mailu aj.) atd.

4. Úprava výstupů a obsahu vzdělávání

a) Obohacování učiva nad rámec ŠVP – nejčastěji pro žáky nadané a mimořádně nadané, zohlednění nabytých znalostí žáků, tj. umožnění práce na složitějších úkolech

- Možnost akcelerace učiva;
- zařazení zajímavých faktů;
- možnost práce s vhodnými texty nebo úlohami zohledňujícími intelektové možnosti žáka;
- možnost prohlubování znalostí (práce s encyklopediemi, odbornými publikacemi, jiným typem učebnic nebo pracovních sešitů);
- možnost vysvětlení nebo přednášky před spolužáky aj.

V rámci zařazení žáka do I. stupně PO ale nedochází k úpravě výstupů ze vzdělávání, k tomu je nutné vyšetření žáka ve ŠPZ a jeho zařazení minimálně do II. stupně podpory (tj. vydání příslušného doporučení ke vzdělávání).

5. Intervence školy

a) Přímá podpora

- Přímá podpora žáka ve výuce učitelem nebo jiným pedagogickým pracovníkem (např. asistentem pedagoga, poradenským pracovníkem školy);

- mapování možných forem podpory žáka formou pedagogické diagnostiky (pozorování žáka, práce s jeho portfoliem prací, rozhovor s ním a jeho zákonnými zástupci, zaměření na jeho individuální vzdělávací potřeby, zapojení poradenského pracovníka školy aj.).

b) Metodická podpora

- Metodickou a konzultační podporu pedagogickým pracovníkům, žákům a jejich zákonným zástupcům zajišťují **poradenští pracovníci školy** (tj. školní metodik prevence, výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog). Jedná se zejména o možnost konzultace vzdělávacích potřeb žáků a jejich potíží, pomoc při výběru a nastavení správných podpůrných opatření, pomoc při sestavování PLPP atd.

[1] [Příloha č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.](#) In: Sbírka zákonů. 1. 9. 2016. [online]. [dat. cit. 10. 7. 2020]
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#prilohy>

Zdroj: Kolektiv autorů APIV-B (2020)

